

TÁRSULATI ÜGYEK.

Fegyzőkönyvi kivonatok a társulat üléseiről.

IV. VÁLASZTMÁNYI ÜLÉS.

1880, május 26-ikán.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

Titkár előterjeszti, hogy a növényteni nyílt pályázatban 16 pályázó 18 ajánlattal vesz részt; az ajánlatok méltatására kiküldött bizottság véleményét még nem állapíthatta meg, minthogy Jurányi Lajost, a bizottság elnökét betegség korlátozta volt a bizottság összehívásában, — azért kéri a választmányt, hogy arra az esetre, ha Jurányi L. tanár úr egészségi állapota nem javulna, más szakértőt szólítson fel a bizottság elnökéül. A választmány a mondott esetre Kriesch János műegyetemi tanárt óhajtja bizottsági elnökül felkérni.

Titkár előterjeszti a forgó tőke pénztári állását április hónapban, valamint részletes kimutatást nyújt a pénztári forgalomról az év első harmadából összehasonlítva a múlt év ez időszaki forgalmával és a jelen évre tett előiránnyal. Tudomásul vétetik. (L. a jegyzőkönyv végén.)

Titkár felszólítja a választmányt, hogy az első évharmad lejártával küldjön ki bizottságot a pénztár megvizsgálására. A választmány a pénztár megvizsgálására Dapsy László és Lengyel Béla urakat kéri fel.

Titkár jelentést tesz az adósokról és a múlt hó folytán befizetett hátralékos tagdíjakról: egy évre adósak 169-en, két évre 177-en, három évre 143-an és négy évre 23-an, kik közül 18-at a tagok sorából kitöröltetni javasol; április hónapban tagdíjhátralékképen 16 tag fizetett 63 frtot; e szerint a hátralékok összege: 2,34 frt. A választmány a jelentést tudomásul veszi és a kitörölésre ajánlottakat a tagok sorából kitöröltendőknek határozza.

Titkár jelenti, hogy a m. tud. Akadémia elnöksége a Széchényi-szobor leleplezésének ünnepére, az orsz. Gazdasági egyesület pedig 50 éves fennállásának ünnepére meghívta volt Társulatunkat. A Széchényi-ünnepen a Társulat egy díszes koszorút tett le a szobor talapzatához, a gazdasági egyesület ünnepén pedig Dapsy László képviselte Társulatunkat. Titkár ez intézkedésekre nézve a választmány utólagos jóváhagyását kéri. A választmány a titkár intézkedését helybenhagyólag tudomásul veszi.

Titkár jelenti, hogy a M. Orvosok és Természetvizsgálók Szombathelyen tartandó XXI. nagygyűlésének intéző bizottsága Társulatunkat e gyűlésben való részvételre meghívja; kéri a választmányt nyilatkozzék, miképen óhajt e gyűlésben részt venni. A választmány elhatározza, hogy a nagygyűlésnek szokás szerint üdvözlő iratot küld, melynek

átadására Szabó József vál. tag urat kéri fel, a ki erre szívesen vállalkozik.

Dezső Béla, ki a magyar tengerpart szivacs-faunájának tanulmányozásával van megbízva s tiszteletdíjjal 1500 frt. van számára biztosítva, amelyből 500 frtot megbízása alkalmával vett föl, arra kéri a választmányt, hogy, mivel Fiumében való tartózkodása és kirándulásai, valamint kutatási eszközei tetemes költségbe kerülnek, neki még 500 frtot utalványozni sziveskedjék. A választmány tekintetbe véve a felhozott okokat és azt, hogy Dezső Béla az említett téren való munkálkodásának máris értékes eredményeit mutatta be a tudományos folyóiratokban, a m. k. akadémiában és a Társulat Közlönyében, neki a kért 500 (ötszáz) forintot utalványozza.

Titkár előterjeszti, hogy Pethő Gyulától egy ajánlkozás érkezett a Társulathoz, melyben a pétervárdai (Fruska-Gora) hegység krétakorszakbeli faunájának palaentológiai megvizsgálására és monographiai leírására ajánlkozik, művének részletes tervezetét is közölvén. Az ajánlkozás Szabó József, Inkey Béla és Hofmann Károly urakból álló szakbizottságnak adatott ki véleményadás végett, és a bizottság véleményét benyújtva, a munkát úgy tárgya mint tervezete tekintetéből melegen ajánlja a választmány figyelmébe. Pethő Gyula megbízatása esetén a szokásos ivenkénti díjazáson kívül más honorariumra nem tart igényt, de előlegesen a rajzok elkészíttetésére 200 forintot kér. A választmány tekintetbe véve a bíráló bizottság kedvező véleményét, továbbá azt, hogy a munka nagy részben készen van és máris eredményeket mutat föl, valamint azon kedvező körülményeket, melyek között Pethő Gyula úr a rendelkezésére álló anyagot feldolgozza: becses munkálat reményével kecsgetti magát és Pethő Gyula urat a nevezett munka kidolgozásával és megírásával örömmel megbízta és neki a 200 (kétszáz) forint előlegét utalványozza.

Titkár jelentést tesz a Könyvkiadó Vállalatról, melyből Reclus II-ik kötetének fordítása teljesen elkészült, csak az ábrák megérkezését várja; készülőben van Topinard Anthropológiája és Erisman Egészségtana. A Füzetes Vállalatból megjelent a 21-ik füzet, Klein Gyula, A virágok színéről; a 22-ik füzet, Korányi Frigyes előadása Az ujjakkori kór és gyógytan módszereiről ugyancsak elhagyta a sajtót; Lóczy Lajos

előadása Gr. Széchényi Béla ázsiai útból sajtó alatt van. Tudomásul van.

Titkár elszomorodással jelenti, hogy a múlt vál. ülés óta ketten hűnytak el tagtársaink közül, névszerint: Óváry József tanár Pozsonyban, Papp Antal birtokos Szinyérváralján. Szomorú tudomásul szolgál.

Kilépéseket bejelentették ketten, mint 4 évre adósok kitöröltettek 18-an. Tudomásul vétetik.

Az örökítő tagok sorába lépett Dr. Korányi Frigyes tanár Budapestén 100 frttal és Dr. Kosutány Tamás tanár M.-Óváron 60 frttal. Örvedetes tudomásul szolgál.

Az új tagokul ajánlottak nevei felolvastattak és mindannyian, számra 37-en megválasztattak; velők a tagok létszáma, a veszteségeket leszámítva 5315-re emelkedett, kik között 107 alapító és 79 hölgy van.

A Forgó Tőke pénztári állása

az 1880. évi április hónap végéig, összehasonlítva a múlt évvel.

Megnevezés	1879		1880		Megnevezés	1879		1880	
	frt.	kr.	frt.	kr.		frt.	kr.	frt.	kr.
Bevétel.					Kiadás.				
Maradék a megelőző évről márczius hónapról.	3610	07	4347	26	Alapítványul iratott .	875	35	3000	—
Takarékpénztári kamatok	301	13	290	14	Bútorokra	104	—	6	85
Oklevelek díja	300	—	328	—	Fára, világításra	72	90	56	30
Helybeli tagdíj a folyó évré	3201	—	3115	—	Házbérre	378	75	378	75
Vidéki " " " "	2278	—	2099	—	Irodai költségre	87	48	42	—
Tagdíjhátralékok	277	—	500	—	Könyvtárra	2058	20	1882	35
Előfizetett tagdíjak	27	—	24	—	Irói díjak s népsz. előadások költségre	1054	25	806	84
Előfizetések és eladott kiadványok	484	96	822	13	Szerkesztők tiszteletdíja	105	—	105	—
Füzetes Vállalat	224	25	136	10	Közlöny kiállítására	1789	—	1753	27
Hirdetések	847	92	435	20	Füzetes Vállalatra	262	30	245	61
Vegyések	13	01	8	03	Kisebb nyomtatványokra	120	75	110	40
Összesen	11564	34	12104	86	Oklevelek kiállítására	78	90	118	10
					Tiszti személyzetre	1314	45	1353	30
					Szolgák fizetésére	479	—	468	20
					Postaköltségre	148	84	75	67
					Hirdető mellékletre	729	82	374	52
					Vegyés kiadásokra	204	52	199	51
					Rendkívüli kiadásokra	179	16	20	—
					Pályakérdésekre	900	—	—	—
					Összesen	10942	67	10966	67

1879 április 31-ikén a forgó tőkének májusra átvendő pénztári maradéka volt 621 frt. 67 kr.; 1880-ban pedig ugyanez 1108 frt. 19 kr.

IV. SZAKÜLÉS.

1880, május 26-ikán.

Elnök: SZILY KÁLMÁN.

10. Paszlavszky József több éven tett megfigyeléseinek eredményét terjesztette elő „A rózsagubics képződéséről.” Megfigyelései több tekintetben mást bizonyítanak mint amit a gubics-képződésről általában hittek, nevezetesen a pete lerakása alkalmával nem figyelhetette meg a „mérge nedv” befecskendezését, és a gubics lassu fejlődése is a mellett szól, hogy más tényezők folynak be képződésére; megfigyelte továbbá, hogy a darázs a petéket a levelek fő- és mellékereire rakja, az epidermisbe mintegy betűzőgeti, hogy a gubics a legtöbb esetben a legelső vagy ezek feletti három levélből fejlődik és hogy a tenyészcsúcsoha sincs megsértve s így az ágnek

hosszában való növekedése háborítatlanul folyik. Előadó állításait száraz- és spirituskészítményekkel, valamint mikroszkópi praeparátumokkal bizonyította. (Bővebben a Természetráji füzetekben fog megjelenni.)

11. Fuchs Dávid a) „A tisztátalan tejről egészségi szempontból” értekezett, elmondva, hogy a tisztátalan kútvízzel hamisított tejen baktériumok képződnek, amelyek okai a gyermekek hasmenésének. (Bővebben lásd e füzet 226-ik lapján.)

b) „A tej vízzel való hamisításának kimutatására” új módszert közölt, mely azon alapszik, hogy a kútvíz rendszeren kimutatható mennyiségben tartalmaz salétromsavat. (Bővebben a jövő füzetben.)

LEVÉLSZEKRÉNY.

(36.) F. F. úrnak E.-ban. Lakásában a levegőnek szárazságát, kellemetlenségét nemcsak az okozta, hogy a fűtés következtében a szobák levegője aránylag szárazabbá vált, de az is, hogy az idén, az erősebb fűtés következtében, a Meidinger-féle kályha a levegőt nagyobb mértékben meg is pörkölte, a mi által a szemet, a torkot és a lélekző szerveket izgórt termények keverődtek a szoba levegőjébe s a panaszolt idegenszerű érzést létrehozták.

És így a kellemesebb szobalég elérhetésére egyik első kellék az, hogy megakadályozzák, hogy a kályha felülete nagyon is melegre — mi több izzóra — hevüljön. Ha a kályha mérsékelt tüzelés mellett elégtelen a szoba, vagy a szobák fűtésére, akkor nem szabad hatását erősebb fűtéssel fokozni, hanem inkább azzal, hogy nagyobb felületű kályhát állítunk a szobába.

A levegő nedvessége bármely helyesen készült hygroscopec segítségével kényelmesen mérhető. Ily hygroscopecok megrendelhetők Budapesten Görög István vagy Calderoni és társa cégéknél, s szerkezetök, kiállításuk szerint 5—6 frttól felfelé számíthatnak.

A lakóhelyiségben a levegő nedvességének nem szabad 60 vagy mi több 50 nedvességi fok vagyis 60—50⁹/₁₀ vizgőztartalom alá süllyedni.

A jövő őszt táján részletesebben szándékozom e kérdéstről értekezni; a részletesebb felvilágosítást is azon időre ígérem tehát.

Meidinger-féle kályhájának köpönyege alá valóban leghelyesebben kívülről vezetheti be a levegőt, mint ez a Galton-féle kandallónál történik. A felett ne aggódjék tagtárs úr, hogy az elromlott levegő merre fog elszállni. Az, mint könnyebb lég, a fal likacsain, az ajtó s ablak repedésein keresztül fog elillanni. A levegőt bevezető légszatórna nyílását azonban a kályha közelében záróval kell ellátni, hogy a levegő beáramlását kormányozni lehessen. F. J.

(37.) *Az északamerikai magvakról.* Azt hiszem, hogy azon érdeklődők, akik a múlt év folytán felajánlott magvakból kísérlettevésre kértek, mostanig küldeményemet meg is kapták. Legújabbban ugyancsak Észak-Amerikából ismét többrendbeli magvat kaptam, melyekből néhány adagot szívesen felajánlok (díjtalanul) az érdeklődőknek. Ide csatolom e magvak jegyzékét a kezelésre vonatkozó megjegyzéssel együtt.

1. *Fehér nyári buza*; mint igen bőventermőt ajánlják.

2. *Rizs-gabona* (*Holcus cernuus*). — Gyorsan egy méter magasságra felnövő és igen bőventermő egy éves növény.

3. *Bival-fű* (*Aristida* ?); élő; igen kicsi növény ugyan, de mint tápláló takarmány fűvet nagyra becsülik.

4. *Röver-Gras* (*Paspalum* ?) takarmányfű, mely Amerikában 60—80 cmnyire nő, és mint tápláló fűvet becsülik.

5. *Catalpa speciosa*. — Dísz- és műfa. Új faj; gyorsnövésű és szebbvirágú mint az ismert *Catalpa syringae* folia.

6. *Tsuga* (*Abies*) *canadensis*. — A legszebb és legdíszesebb fenyő.

Ezeket napos helyre, ritkán, sorba, jó termő és tiszta homokkal bőven kevert földbe azonnal el kell vetni; sorba azért, hogy a gyomlálás és a kapálás könnyebb legyen, ritkán a bő magnyerés végett.

7. *Vitis labrusca*, az eredeti északamerikai szőlőfaj, mely a fillokszerának a leg-hathatósabban ellenáll.

8. *Diospyros virginiana*, Persimon. Az amerikai datolya-szilva. Igen kedvelt és izletes gyümölcsöt termő fa.

9. *Maclura aurantiaca*, Osage-Orange. Ismert hasznos fa. E fa a mult kemény telet sok helyen kiállotta.

10. *Thea cserje* és 11. *Wild china tree* (füvészeti nevek ismeretlen.) Az észak-amerikai tudósítás szerint jó és finom theát adnak.

Ezen öt fajnak a maghéja igen kemény, azért a vetés előtt áztatni kell és pedig a keménysége szerint 24—48 óráig; azután pedig jó termő- és tiszta homokkal kevert földbe, meleg, napos helyre vetendő, nedvesen és tisztán tartandó. — A *Vitis labrusca*, ha jó termő földbe jön, már 1881 tavaszán párosításra alkalmas.

12. *Prairie thea*, szinte ajánlott theanövény, melynek füvészeti nevét nem tudhatam meg. — Tanácsos cserepbe vetni.

MARC.

(38.) A kecskeméti Máriaváros ásványfürdője vizében K o h á n y i G y ő z ő elemzése szerint 1000 részben 24.727 szilárd rész van következő értékekbe szétosztva:

14.18	szénsavas nátrium.
2.64	phosphorsavas mész.
2.05	chlór-nátrium.
1.85	chlór-calcium.
1.55	kénsavas nátrium.
1.12	mészhydrát.
0.63	salétromsavas kálium.
0.32	chlór-ammónium.
0.25	szénsavas magnézium.
0.13	vasoxyd.
0.007	salétromsavas nátrium.

HANUSZ ISTVÁN.

(39.) B. V. úrnak B.-en. — Az ön vélekedése szerint fölösleges volt a Term. tud. Közlöny áprilisi füzetében a *termény szót termék*-kel helyettesíteni, mert bizony jobbnak — így mondja Ön — e sem jobb amannál. (Tanáregyl. Közl. 1880 468. l.)

Engedje meg, hogy egy hasonlattal feleljünk. Mit szólana Ön ahhoz, ha valaki

az Ön szép herbáriumába valamelyik természetes virág helyére egy csinált virágot akarna becsempészni? Ugy-e kidobná kegyelem nélkül a csináltat, többre becsülván a természet szülöttét a mondva csinált meszterkedésnél. Lássá, a magyar nyelv is ily szép herbárium, melyben nagy kár lenne a csinált virágokat megtűzni, mikor az ép olyan szép természetes virágokkal is bővelkedik. — A *termény* csinált szó, 1830 táján csinálták. A *termék* pedig réges-régen termett magyar szó, productum terrae, procreatum, proventus naturae értelemmel. Már Molnár Albertnél előfordul 1608-ban: termék-arany = aurum naturale. — Ez az oka annak, hogy miért töröltük ki a terményt és miért tettünk helyébe terméket. Az igaz, hogy ezt megmondhattuk volna Önnek négy szem közt is. De minthogy jobbnak látta nyilvánosan fölszólalni, nekünk is nyilvánosan kellett reá válaszolnunk.

SZERK.

(40.) B. D. úrnak Sz.-kán. A beküldött kőrifa-ágon élősködő rovar a *paizstetvekhez* (Coccida) tartozik s az ágra tapadó nőstények paizsainak alakja után itélve, valószínűleg a *Coccus* (Chermes) *conchaeformis* Gmelin, mely eddig hazánkban még nem észleltetett.

A paizsok alatt peték vannak, melyekből az álczák körülbelül májushó második felében fejlődnek ki.

Ellenszerül javasoltatnak: 1. Franciaországban a mésszszel való bekenést alkalmazták, késő ősszel vagy kora tavasszal. 2. Amerikában egy vegyületet készítenek, mely kátrány-, lenmag-olaj- és mézből áll; vagy pedig a dohányleveleket addig főzik, míg péppé változnak, melybe aztán sűrűre felolvasztott fekete szappant kevernek és a kenőccsel a Coccusok által meglepett ágakat ecset vagy kefe segítségével bekenik. Ajánlják ezeken kívül az ellepített ágaknak erős kefével való egyszerű ledörzsölését is.

F. J.

(41.) R. S. úrnak L.-én. Az almafágon beküldött élősdiék ugyanazok, melyekről az előbbi közleményben van szó.

(42.) H. K. úrnak B.-en. — A méterrendszerhez tartozó mértékegységek rövidített jelölésére nézve még nem jutottak sem a tudósok, sem a gyakorlati emberek közmegállapodásra. Leginkább elfogadhatónak látszik az a jelölési mód, a melyet a nemzetközi mérték-bizottság követ a magyeleményeiben. Ez t. i. a következő:

Kilométer km.
Méter m.
Deciméter dm.
Centiméter cm.
Milliméter mm.
Mikron μ .

Négyszög-kilométer . . km²
Hektár ha
Ár a
Négyszög-méter . . . m²
Négyszög-deciméter . . dm²
Négyszög-centiméter . . cm²
Négyszög-milliméter . . mm²

Köbméter m³
Köbdeciméter dm³
Köbcentiméter cm³
Köbmilliméter mm³

Hektoliter hl.
Dekaliter dal.
Liter l.
Deciliter dl.
Centiliter cl.

Tonna t.
Métermázsza q.
Kilogramm kg.
Dekagramm dag.
Gramm g.
Decigramm dg.
Centigramm cg.
Milligramm mg.

(V. ö. Comité international des poids et Mesures. Procès-Verbaux des Séances de 1879. Paris 1880.) Sz. K.

(43.) P. M. úrnak Sz.-on. George* szerint a *kumiszt* következő módon állítják elő: Kevés tiszta vízzel hígított, teljesen friss tejet $\frac{1}{8}$ -ad résznyi igen savanyú tejjel kevernek (a kész kumiszzsal való keverés még jobban hat) és 24 óráig meleg helyen nyugalomban hagyják. Ezután a keveréket többszörös rázás és felkavarás által, a menyire lehet, össze elegyítik mindaddig, míg teljesen megsavanyodik. Ezután a folyadékot jól bedugaszolt üvegekbe töltik és többször felrázzák, miközben a *szeszes* erjedés beáll és a folyadék kumiszzszá válik. Ez italt itt-ott még blauda, syre, sigre stb. néven is nevezik.

Nézetem szerint igen erős falú üvegek használandók, mert különben a fejlődő *szen-sav* szétveti őket.

W. V.

* 1873. Pharm. Trans. 3. 544. pag.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.